

DALOS MARGIT

Ismét a kertben

Ültek a felsőkert naptól perzselt fűvén, a mészköves talaj egyenetlensége egészen változatosan nyomta őket, időnként szinte olyan érzésük támadt, hogy a mészkőgöröngyök mocoornak, helyet változtatnak, és ez is belefért a varázslatba, abba a napsütötte, szikladt varázslatba, amelyben a házfalak és tetőcserepek is úgy tágulnak, úgy helyezkednek, hogy a sok évtizeddel ezelőtti képüknek, arányaiknak megfeleljenek. A felsőkertet felverte a gaz, a mészköves talajok szárazságtűrő, szívós gaznövényzete, amely időnként olyan színes virágokat produkál, hogy akinek szeme van a szépre, azt gondolja, hogy az álmok netovábbja csakis egy mészkőgazos felsőkert lehet.

Az alsókertből felnyúló ecetfa megvastagodott, törzse megszilárdult, lombjának lomhán mozduló foltárnyéka az üldögélők arcába is belejátszott, de ezt egyezményesen figyelmen kívül hagyták, és arról beszéltek, hogy a fekete, szemüveges Vicenti Géza, akit Köbcentinek becéztek, a vékony, nyúlánk ecetfa zsenge koronájába a felsőkertből felkapaszkodott, és az izmos fácska a keskeny alsókert talajáig lehajolt vele. Ez volt a Köbcenti lifte, ami csak lefelé működött. Mondták nevetve, és annyi idő után is elismerték, hogy a Géza valóban nagyon ügyes fiú volt, mert a fát mindig úgy tudta kormányozni, hogy a sikátornyi alsókertben érjen földet. Ha a fa egyszer is kilendült volna az irányból, Géza könnyen a göcsörtös mészkőfalnak csapódott volna, vagy ellenkező irányban a ferde háztetőkön találta volna magát.

Ide figyeljetelek, mondta Gizella-Gazella, én most kacsákat nevelek Lajosmizsén. Ez a Lajosmizse meghittén ismerős volt mindnyájuk előtt, s rájöttek, hogy a Willi néni albérlői voltak mindig lajosmizseiek, köztük a szépszál Jóska is, akire akkor azt mondták, hogy olyan, mint egy kovboj. Jóska dolgozott valamelyik peremkerületi gyárban, utána Willi néni hegyi szőlőjében kapált és fákat metszett, szőlőt kötözött. A Willi néni konyhájában lakott mindaddig, míg el nem hozta feleségnek a lajosmizsei Emerenciát, akkor az Ilus néni bezárt boltjába költöztek, éltek a vaspánttal bezárt boltajtó és elfüggönyözött kisablak mögött, az a disznó Attila mindig a boltajtó mögötti paráználkodásra célzó hangos megjegyzéseket tett, amikor a bolt előtti nagykövön esténként összegyűltek.

És emlékeztek, hogy a gyerekeket Adolfnak keresztelték? Hitler után öt évvel! Mondták a fűvön hasalók, egyszerre többen is, meg azt is mondták, hogy Jóskaék alatta voltak a történelemnek, meg hogy fölötte, meg hogy kívüle.

Ide figyeljetelek, mondta újból Gizella-Gazella, megmutatom, hogyan megy a kacsá a kicsik között. Na mutasd, mondták a többiek, mert emlékeztek rá, hogy Gizella-Gazella megmutatásai mindig többek voltak a magamutogatásnál. Gizella-Gazella a zsákszerű táskájából egy pöttyös kendőt vett elő, azt a fajta időtlen, kék színű, aprópöttyös vászonkendőt, amilyent talán már Mária Terézia korában is hordtak az asszonyok, amikor mostak-föztek, takarítottak.

Gizella-Gazella a haját egészen hátra simította, a két füle mögé mutatva azt mondta, hogy mondjuk, hogy itt van két csat, a kendőt a fejére szorítva a háromszög két csücskét a tarkójához húzta, a harmadik csücsköt egy szoros csomóval közrefogta, és máris ott állt egy valaki a közös gyerekkorból, de ki is? Ki is? Gizella-Gazella a pántos szandálját lerúgta, s elindult a hepe-hupákon, de úgy, mintha sima pázsiton menne, a felsőtestét előre tolta, mint aki mindig jobban sietne, mint ahogy a lábai viszik, de a két karját az előretolt vállaktól mégis hátrahúzta, mintha igyekvő szárnyasként verdesni készülne, megnyúlt nyakán oldalra billentette a fejét, és rajongó szeretettel mosolygott, mindnyájan kékszínűnek látták ezt a mosolyt, pedig Gizella-Gazellának barna szeme volt.

A meghittség, ismerősség úgy motoszkált mindnyájukban, mint egy ismerős dallam, amiről hirtelen nem tudjuk, hogy hol is hallottuk, és hogy mi is igazából.

Na mit mond a kacsá néni a kicsiknek, na mit mond a kacsá néni a kicsiknek? – kérdezte Gizella-Gazella idegenes akcentussal, és a titokmegfejtés örömeivel, a meghittség bennfentességével többen is kiabáltak, suttogták egyszerre, hogy *struceli-struceli, strucella*. Ezt mondja a kacsá néni a kicsiknek. Bizonyára ezt mondja Lajosmizsén is, ahogy vonulnak utána a sárga pelyhesek, mint ahogy ezt mondta Hermann néni is, akit a háta mögött néha kacsá néninek neveztek.

Hermann néni mindegyiküknek mondta kiskorában, hogy *struceli-struceli, strucella*, napjában többször is, lényegében annyiszor, ahányszor csak előtalálta őket, és

szeméből világoskéken sütött a feltétel nélküli szeretet. Hermann néni nem akart a szeretetéért cserébe semmit, azt sem bánta, ha néha köszönés nélkül rohantak el mellette.

Ahányszor csak kiskacsáim vannak, és vezeti őket az anyjuk, annyiszor jut eszembe a Hermann néni, mondta Gizella-Gazella, és néhányan bevallották, hogy Hermann néni évekig sem jutott eszükbe, de miért is jutott volna, nekik csak kutyájuk vagy macskájuk van, de tényleg, milyen érdekes volt ez a *struceli-struceli*, *strucella*, sokáig azt hitték, hogy jelent valamit, hogy a messzi, titokzatos Erdélyben a még titokzatosabb szászok így beszélnek a gyerekekhez, de a *struceli-struceli*, *strucella* lefordíthatatlannak bizonyult, németül tudó felnőttek sem értették, mit jelent. Aztán, emlékeztek, a kutya sem törődött vele, azt hiszem, hogy tudat alatt besoroltuk az *ingyom-bingyom*, *táliber-ek*, *újidrom fidrom gálica szikszom*-ok közé, mondta Elvira, aki most éneket tanít valahol Zalában.

Hát ez az a kert, amit annyit öntöztetek a papáddal, mondta valamelyikük Attilának, de aztán mintha rögtön meg is bánta volna. Másról kezdtek beszélni, de mindannyiuk gondolata az öntözésnél, Attila apjánál időzött, aki megjövén a minisztériumi hivatalából nekiesett a kert öntözésének, és Attilának követnie kellett, ők voltak az élő öntözőrendszer, kannánként hordták föl az udvarból a vizet a háztetők fölötti kertbe, kepeszkedtek az omladozó feljárón. Ha a lábuk megcsúszott, billent a kanna és ömlött a víz, cipőjük beleért a szomszéd felsőház szennyvíz-lefolyójába, aminek emléke még annyi évtized múltán is lidércként ülte meg mindnyájukat. Attila és az apja másztak fel és ereszkedtek le, vitték és hozták a teli és üres kannát, felsőtestük meztelen volt, mozdulataik ismétlődtek, mint két egyiptomi rabszolganak a piramisok idejéből, vagy mint magának Sziszifusznak az idő előttségéből. Ezen akkor néhányan nevettek, néhányan sajnálkoztak, most volt, aki azt gondolta, hogy Attila apjának a kert volt a konditerem, fiának meg a naponta rámért büntetés. Erről jobb volt hallgatni.

Mikor jött át a Hermann néni Erdélyből? – kérdezte egyikük. Akkor, amikor a Willi néni. Mondták. Még az első világháború előtt. Akkor még nem úgy mondták, hogy átjöttek, hanem csak úgy, hogy eljöttek. Simán eljöttek. Meggyesből. Vagy a környékéről. Barátnők lehettek. Círinek hívták mind a kettőt. Ciri, kiabált át néha a Hermann néni a kerítésükhöz állva, amely a mi padláslepcsőnk tetejével volt egymagasságban. Ciri, szólt

át Willi néni is, ha akart valamit, és a kiskonyha teteje fölött átkiabálva megbeszélhettek mindent.

A fűvön heverők nézték a léckerítés, a kiskonyha, a padlásfeljáró, a cseréptető hült helyét, és magukban azt latolgatták, hogy mindez milyen magas volt, meddig érne a frissen felhúzott téglafalnak, ami nyilvánvalóan egy új ház hátsó fala lesz. Ciri-ciri-ciri-ciri, verte vissza az új téglafal innen is, onnan is a régi hangokat, valóságos ciripelés támadt a fűvön könyöklők, köveken heverők belső udvarában, valahol a leghátsó traktusban.

Én szerintem szolgálni jöttek mind a ketten, mondta Juli, akiről időnként úgy tűnt, hogy az újjából szopja a dolgokat, de régen is mindig kiderült, hogy igazat beszél. Willi néni a Siegmundékhoz jött, akik szintén erdélyi szászok voltak. Nem emlékeztek a magas, ősz, egyenes tartású Siegmund nénire? Aki méltóságosan vonult át az udvaron, ment hátra a Willi nénihez látogatóba. A férje, a Siegmund csinálta a *Kincsem* kályhát, ami a maga idejében állítólag híres volt. Ne röhögjetelek, tényleg úgy nevezték, mint később a híres lovat. Magas, fekete vaskályha volt, cifra betűkkel ráírva, hogy KINCSEM. Ezt sose láttam, de hallottam róla. Aztán a Willi néni is majdnem olyan gazdag lett, mint a Siegmundék. Férjhez ment az öreg, özvegy Willi ácsmesterhez, akinek volt egy háza. Az a krákszni ott, amiben a Willi néni mindig is lakott. Ez a háza volt a Willinek, és őt felnőtt fia. A fiai közül egyet sem ismertem, mondta Juli, mert attól fogva, hogy Willi néni a házhoz jött, menekülni kezdtek, amerre láttak. Az egyik állítólag fél is pofozta a Willi nénit, és attól kezdve senki se látta, senki se hallott róla. Willi néni a nagy borászati tanfolyamok idején a mostoha fiúkat a padlásra zavarta aludni, a ház minden zegét-zugát kiadta a tanfolyamosoknak. Amikor Budán egy öreg börtönt lebontottak, és a köveit olcsón kiárulták, Willi néni házat épített. Amikor a ti születek és az én szüleim ide beköltöztek, Willi néni már gazdag volt, dirigálta a házat, a főbérelőket, az albérelőket, a lajosmizseieket, meg minket, mindnyájunkat. Emlékeztek, hogy amikor a szőlőből a lovas kocsival hazahozták, elvárta, hogy a ház minden gyereke fusson segíteni, behordani a nagy kosarakat. A Willi bácsi csak csoszogott ide-oda a házban, folyton mérgeskedett, időnként azt mondta, *basszama*, és amikor délután lefeküdt, mindenkinek csendben kellett lenni az udvarban. Egyébként a *basszamá*-ról is azt hittem, hogy nem magyarul van, éppúgy, mint a *struceli-struceli, strucella*.

A Hermann néni mosott a Willi néninek, mondta valamelyikük, aztán meg azt, hogy nemcsak a Willi néninek, hanem az egész háznak: befűtött a szaletliben álló rozsdás katalnba, a görbe csövön dőlt a szúrós füst, tekergett, lengedezett, gomolygott az udvaron, az utcabeliek is tudták, hogy Hermann néni megint mos, hogy Hermann néni folytatja a tegnapi, holnap meg folytatja a mait, hordta neki a ház a szennyeshalmokat, lepedőket, dunyhákat, törülközőket: áztatás-szappanozás-lúgozás-kifőzés, a Hermann néni keze mindig a teknőbe lógott. Emlékeztek rá, hogy a vékony csuklójáról ázottan lógott a felpuhult keze?

Hermann néni keze, amin olyan volt a bőr, mint a zsorzszt-anyag, és a gyönyörű kékszínű mosórádlin húzkodta-nyomkodta-dörzsölte a fehér, felhólyagosodó damasztokat. Hogy lett volna a mosórádli kék színű!? – mondta egyikük. A mosórádlinak faszíne volt. Na jó, a teknőben, a víztől fekete lett. De ha megszáradt, faszínű volt.

Dehogy volt faszínű. Emlékszem rá, hogy valami lilába hajló gyönyörű kék volt, a habos víztől meg úgy csillogott, ahogy csak a később kitalált tűzzománcok tudtak. Álltam naphosszat a teknő mellett, és néztem a buborékok keletkezését, elpukkanását, a több ágra bomló vízeséseket, amik a megmarkolt párnahajakból megindultak, és igenis a rádli kék volt, úgy látom, mintha tegnap lett volna, a teknő víz is kék árnyalatot kapott tőle.

Meg a Hermann néni szeme is kék volt, és a kékségek között neked mindig azt mondtam, hogy *struceli-struceli, strucella*, és ettől a te szemed is kék lett, mondta a kellenél hangosabban nevetve Attila, akit bosszantott, hogy a mindennapos öntözésekre más is emlékszik, nem csak ő.

A nagy lyukas vaslábos volt gyönyörű kék színű, amit a padláslépcső alatt tartott a Willi néni, mert sajnálta kidobni. Mondta még Juli, aztán már mindnyájan a gyönyörű kisgyerekekre figyeltek, akit Attila unokája hozott föl a kertbe. Botladozva, döccenő lábakkal jöttek a kőgöröngyökön, a nénik-bácsik előtt bizonyos távolságra megálltak. A nénik-bácsik ámuló gyönyörűséggel, s valami titkos helyről táplált meghatottsággal nézték, aztán egymástól szinte teljesen függetlenül, de majdnem egyszerre azt mondták: *struceli-struceli, strucella*.

A kisgyerek egy ideig csak állt és nézett, aztán tövig kiöltötte a kakasos nyalókától vérvörös nyelvéét.